

A **parajdi sóbánya** az erdélyi [Parajd](#) közelében található. A parajdi sótelep Európa egyik legnagyobb sótartaléka, a sótömsz maga 1,2 km × 1,4 km átmérőjű, enyhén ellipszis alakú és 2700 m mélységbe gyökerezik. Több száz jövő-év kibányászható sóját rejtí magába, és ezzel Erdély gazdagságának egyik legjelentősebb kincsesládája.

A parajdi só, már a 15. századtól kezdve „székely sónak” nevezték, mely nevet adott egy erdélyi tájegységnek (= „[Sóvidék](#)”), munkát és megélhetést biztosított századokon át a vidék népének.

A sóbányászat története a [római korig](#) vezethető vissza. Négy amfiteátrum típusú felszíni „sóvágást” és a környéken előkerült „L V M” (Legio V Macedonica) feliratú téglákat említenek az írott források. A visszavonuló rómaiak által elhagyott sófejtéseket először az [avarok](#), majd később a [bolgárok](#) vették művelés alá. A többi átvonuló vándornép (gótok, hunok, gepidák) ideje alatt szünetelt a só kitermelése. A honfoglaló magyarok egyik vezérének, Töhötömnek a kémei már előre jelentették hogy Erdélyben „sót ásnak”. [I. István magyar király](#) sószállító hajói, már 1003 után, rendszeresen közlekedtek a Maroson.

A székelyföldi ősi vagyonközösség és jogi egyenlőség nagymértékben meghatározta a székelyek sóbányászatát és kereskedelmét. A legelső hiteles írásos utalás a parajdi só bányászatára 1405-ből való, amikor [Luxemburgi Zsigmond](#) király megtiltotta, hogy a földesurak saját birtokukon sóbányát nyissanak. [II. András király](#) törvénybe foglalta, hogy a székelyek és szászok évente háromszor vihetek maguknak só a bányából.

1463-ban [Mátyás király](#) megerősítette a székelyek szabad sóbányászatát és kereskedési jogát. Az 1562-es székelyföldi felkelések leverése után [János Zsigmond](#) a királyi kamara javára lefoglalta a parajdi sóbányát.

[Báthory Zsigmond](#) ígéretet tett az ősi jogok visszaállítására, de a törökök leverése után - székely segítséggel - visszavonta felszabadító levelét (1595). 1601-ben Báthory Zsigmond fejedelem a székely székeknek külön-külön kiadott oklevelekkel visszaadta régi szabadságjogait. Szinte mindenik erdélyi fejedelem választási feltételei között ott szerepelt a székelyek ősi szabadságjogainak tiszteletben tartása a szabad sójog is; ([Báthory Gábor](#) 1603, [Bocskai István](#) 1605, [Bethlen Gábor](#) 1613 és I. Rákóczi György 1631). A szabad székelyek [II. Rákóczi György](#)hez intézett panasz nyomán, az 1651-es diéta visszaadta a szabad székelyek sóját, de korlátozta a só fogyasztását házi használatra. [Apafi Mihály](#) fejedelem 1661 után sikeresen védte meg az erdélyi sóbányákat a törökök támadásaival szemben. A székelységet jogilag megillető ingyen só a [II. Rákóczi Ferenc](#) vezette [szabadságharc](#) idejére adták vissza. 1714-ben a sóbányászat Habsburg kiváltság lett. Ebben az időben a só ára nagyon megnőtt, a Székelyföldre is [Óromániából](#) csempészték át. [Mária Terézia](#) külön rendeletben, 2000 mázsára korlátozta a székelyek szabad sóját.

Az [1848-as szabadságharc](#) előtt felvirágzott a csempészet, a csiki székelyek nyíltan kereskedtek a darabsóval, faluról falura hordták és fele áron adták. Ezért Parajd alig tudott 25 000 mázsát eladni évente. A forradalom után a termelés megnőtt 90 000 mázsára, miután visszaszorították a sócsempészetet.

[Orbán Balázs](#) szerint 1861-ben az egész Székelyföld és Szászföld parajdi só használt. Parajdon a földalatti sóbányászat 1762-ben kezdődött, ekkor nyitották meg a Sóhát délnyugati felében, Frenzl Aladár osztrák bányamérnök vezetésével, a József-bányát. Ekkor rátértek a csúcsíves (harang alakú, a helybeliek szerint „süveg alakú”) bányaterem kiképzésére, amelyet az uralkodóról, [II. Józsefről](#) neveztek el. A névadás valószínűleg II. József 1784. évi parajdi látogatásának következménye volt. A kitermelt só (alaksót), bivalybőrbe kötve, négy pár ló húzta a felszínre, de 1765-ben még láttak felszíni fejtést is. Módszeres bányászatról 1787-től beszélhetünk, amikor Parajd sója a bécsi kincstár tulajdona lett. A József-bánya harang alakú

terméből két oldalkamrát nyitottak, a Károly- és Ferdinánd-bányákat, melyeknek szintén csúcsíves alakjuk volt. Mélységük, a szállítóaknával együtt, 66 méter lett.

A parajdi székelő sófejtés a 19. században is egyedülálló volt a maga nemében, és ősidőktől fogva gyakorlatban lehetett. A többi fejtési módozattal szemben, itt sem vaséket, sem pörölyöket nem használtak a felverésbe már előkészített padok felszakításához. Az idős sóvágók még emlékeznek rá, hogy a 20. század elején is kagylóforma „alaksót” bányásztak faékkal. A kagylófejtés első művelete a „réseles” volt. Egymástól padnyi távolságra jelölték meg a vésendő szakaszokat. A kivésett árkot, kötött rész-seprűvel, a „porvonóval” tisztították meg a „millyesótól” (törmeléksótól) a harmadrendű sóvágók, vagy alkalmi munkások. A már megtisztított árok alatti részbe kétféleképpen verték be a szögeket (faékeket): a nagyokat előlről hátrafelé, kissé ereszkedően, vízszintesen „supálták” (ütötték) beljebb, amíg a sóból jövő hang élessé vált, akkor egyszerre ütötték, vezényszóra. Az enyhén lefele tartó repedések mentén, hátul ívesen, kagylóformán tört ki a pad a sötömzsből (az „anyasóból”). A kagylószerű alaksó fejtési módja tulajdonképpen a külszíni talpfejtésből ered, de ugyanúgy fejtettek a tárókban (a „homlok”-on) és a harang alakú bányákban is.

A sószállítás a 19. század közepétől a József-bányában kiépült „gépely” (lovasszállító) segítségével történt. Nyolc ló húzta a csigát és forgatta a vaskarikát.

1864-ben a József-bánya mellett egy új bányát nyitottak, a Párhuzamos-bányát, amely 96 m magas, 40 m széles és 100 m hosszú. 1898-ban kezdték el, a sóhegy északkeleti felében, az Erzsébet-kutatótáró kihajtását. A táró bejáratától 200 méterre egy haránt-kamrát nyitottak: ez lett az Erzsébet-bánya. 1947-49-ben megnyitották a Dózsa György-bányát, de a nyitási munkálatokkal egyidőben, még 1954-ig művelték a Párhuzamos-bányát is. Eredetileg három, trapéz alakú kamrát terveztek, de később, az 1960-as évek után kiterjesztették a szintet egy alacsonyabb, négyszögű keresztmetszetű kamrasorral. A kifejtett sómennyiséget 1952 januárjáig a régi harang alakú József-bánya lovaszállítójával húzták a felszínre, ekkor beindult az elektromos felvonógéppel működtetett két-liftes új szállítóakna, a Dózsa György-akna.

A Dózsa György-bánya alatt, egy 40 m-es vastagságú biztonsági plafon hátrahagyásával, még 1976-ban új szinteket terveztek. Ezeket, a jelenleg is művelés alatt álló mélységi szinteket 1978-ban nyitották meg és 1980-ban kezdték meg a kitermelésüket. Ezek a szinteken (az országban egyedülállóan Parajdon) a sókamrák 20 m szélesek, 12 m magasak és több száz méter hosszúságban húzódnak. A mélységi részről a só kiszállítása egy „kétkasos vak-aknán” (olyan szállítóakna, amelyik nem a felszínre nyílik) történik, melynek mélysége 260 m, majd az 1250 m hosszú rézsű szállítótárón keresztül jut a kőszó a sómalomba.

1991-ben kezdődött meg a Telegdy-bányarészleg nyitása, melynek kitermelése 1994-től folyamatosan történik. A Telegdy-bányát egy jobb oldali leágazás köti össze a fő szállítótáróval, és ebben a részlegben a „kis kamrák és négyzetes tartólábak” típusát alkalmazzák, az úgynevezett kanadai-módszert, ennek megfelelően a kamrák magassága 8 m, szélességük 16 m és a tartópillérek alapterülete 14 m × 14 m. A föld alatti gyógykezelés az 1960-as években kezdődött Parajdon, ekkor még a Dózsa György-bányarészleg adott otthont a légúti betegek számára. A lengyelországi [wieliczka](#) eredményekből kiindulva, az akkori sóbányaigazgató, Telegdy Károly, és dr. Veres Árpád körorvos a krónikus légúti betegek föld alatti kezelésével próbálkoztak. 1980-tól az „50”-es szinten rendezték be a kezelési és látogatási részleget, a felszíntől számítva 120 méter mélyen. A bejáratától, 1250 m hosszú tárón vezet az autóbussz útja a szpeleo- és klimatoterápiás kezelésre alkalmas bányatermekig, ahol állandó helyszíni

orvosi felügyelet van. Az 1993-as esztendő, a **Nepomuki Szent János**védelmébe ajánlott föld alatti ökumenikus kápolna elkészítése és felszentelése tette nevezetessé. Az „Isten házá” a kezelési és látogatási szint egyik félreeső kamrarészében rendezték be, lelki támaszt nyújtva ezzel a testi gyógyulást keresőknek és természetesen a látogatóknak is. A sóbánya kápolnájában, 1999. szeptember 18-án, ökumenikus istentisztelet keretében felavatták Nepomuki Szent János sóból faragott szobrát. A bánya védőszentjének megmintázása régóta foglalkoztatta Szekeres Lajos nyugalmazott bányászt, aki szabadidejében művészi fokon műveli a faragást, így készítette el az 1,75 m magas, egy tonnánál is nehezebb szobrot. A földalatti kezelőbázis rendelkezik ezen kívül hatalmas játszóterekkel, internet-klubbal, kávézóval, múzeummal, számtalan ülőalkalmatossággal, szuvenir-üzlettel, modern vizesblokkal (mosdó-WC) és számtalan más érdekességgel.

Összeállította: Hajnal Balázs 7. A